

1 Huidig beleid ontoereikend

De huidige maatregelen ter verbetering van het financiële bestel zijn ontoereikend, omdat structurele fouten niet kunnen worden gecompenseerd door meer (Basel-) regulering en marginale verhoging van bankbuffers.

2 Structurele fouten

Het disfunctioneren van het financiële bestel, met zeer ernstige consequenties voor economie en maatschappij, is het gevolg van twee onderling samenhangende, structurele (weef-)fouten, die terug te voeren zijn op vervaging en vervlechting van publieke en private verantwoordelijkheden:

a *Ongecoördineerde geldschepping*

Private banken verstrekken op ongecontroleerde en ongecoördineerde schaal kredieten, wat neer komt op ongecoördineerde geldschepping. In wat de econoom Minsky de ‘euforische economie’ noemde, wordt een zichzelf versterkend mechanisme van kredietverlening, dus geldschepping, inflatie, stijgende huizenprijzen, nog grotere leningen etc. in stand gehouden door het (irrationele) stemmingsbeeld bij vele decentrale actoren (banken) dat deze kredietcyclus onbegrensd is. De resulterende ‘ongebreidelde kredietverlening’ is uiteindelijk onhoudbaar, mede doordat het te veel gecreëerde geld aanvankelijk de rente continu doet dalen, wat de economie slechts stimuleert totdat het nulniveau wordt bereikt. Door die stagnerende groei en de stijgende prijzen wordt het ‘Minsky-moment’ bereikt waarop de opgaande spiraal van de ‘boom’-cyclus omslaat in de neergaande spiraal van de ‘bust’. Leningen (hypotheek) kunnen niet meer worden terugbetaald en banken, met hun onverantwoord lage buffers, komen in de problemen en moeten door de belastingbetaler worden gered omdat in het financiële bestel private en publieke verantwoordelijkheden ten onrechte met elkaar zijn vervlochten.

b *Geldschepping door private banken*

Op deze ongecoördineerde manier is door private banken in Nederland in de afgelopen decennia netto voor 700 miljard € nieuw geld ‘uit het niets’ gecreëerd. De winstmarge die over dit - als schuld gecreëerde geld- wordt gemaakt is het verschil (spread) tussen uitleen- en depositorente. Bij een ‘spread’ van 4% is de jaarlijkse winst bijna 30 miljard €. De (deposito-) rente is uiteindelijk naar nul gedaald en het prijsniveau is door deze geldschepping met een factor 10 toegenomen (inflatie). Deze geldscheppende rol van private banken kan niet worden gelegitimeerd.

3 De mogelijkheid van een stabiel financieel-economisch bestel

Uit recent uitgevoerd eigen onderzoek, waarbij de interactie tussen de reële economie en het financiële bestel door middel van een (systeem-dynamisch) model werd bestudeerd¹, blijkt dat een stabiel financieel-economisch bestel kan worden gerealiseerd door coördinatie en centralisatie van de geldschepping. Geld wordt dan gecreëerd na rato van de groei van de reële economie. Om bij een reële groei van bijvoorbeeld 1.5 % het prijsniveau stabiel te houden (geen inflatie of deflatie) moet en mag dan jaarlijks voor 1.5 % van het BBP (ca 10 miljard €) aan nieuw geld worden gecreëerd. Mocht een bescheiden inflatie (2 %) politiek wenselijk worden gevonden, dan kan ca. 12 miljard € extra worden gecreëerd en besteed.

¹ N.D. van Egmond en B.J.M de Vries (2015) Dynamics of a sustainable financial-economic system. SFL-Working Paper; www.sustainablefinancelab.nl (en op www.klaasvanegmond.nl)

Omdat centrale coördinatie nodig blijkt, het recht op geldschepping fundamenteel tot het prerogatief van de overheid behoort (zie hieronder) en omdat de keuze voor inflatie of deflatie een politieke keuze is, is de overheid de aangewezen instantie voor het op gecoördineerde en verantwoorde wijze scheppen van geld. Daarbij hoeft het nieuw te scheppen geld niet terugbetaald te worden; het kan dus 'schuldvrij' in circulatie blijven. Aangezien de staatsschuld dan goeddeels kan worden afgebouwd, hoeven ook niet meer vele miljarden aan rentekosten over die staatsschuld te worden betaald, deels aan private partijen die dat geld ook niet hadden, maar uit het niets hebben gecreëerd. Dit betekent dat jaarlijks vele tientallen miljarden euro's kunnen en mogen worden aangewend voor maatschappelijke doeleinden, zoals de investering in fysieke of sociale infrastructuur en/of in belastingverlaging. Bovendien wordt de kans op een financiële crisis wezenlijk kleiner en hoeven private banken niet meer op rekening van de gemeenschap gered te worden. (In 2008 is de staatsschuld door het redden van private banken met 100 miljard € toegenomen).

Een tweede onderdeel van de ontvlechting van publieke en private verantwoordelijkheden, is 'full reserve banking' waarbij geld van burgers bedrijven voor 100 % wordt gegarandeerd door de Staat. Net zoals het kadaster de eigendom voor land waarborgt, zo behoort een eveneens publieke instantie het financiële eigendom te waarborgen. De organisatie Positive Money in Engeland stelt daartoe voor om de huidige rekeningen die burgers en bedrijven nu bij banken hebben, op te splitsen in *Transactie-rekeningen*, waarop geld kan worden gezet dat 100 % door de Staat wordt gegarandeerd, en *Investeringsrekeningen*, die door private banken worden beheerd, waarbij de dan gelopen risico's volledig privaat worden gedragen.

Een dergelijke hervorming van het financiële bestel is weliswaar wezenlijk, maar anderzijds minder gecompliceerd dan de omschakeling naar de euro. Banken worden makelaars op de geldmarkten, zoals er ook makelaars zijn op de huizenmarkten. Hun toegevoegde waarde is risico-expertise en die expertise kan volledig marktconform worden ingezet.

4 Gebruikelijke kritiek

Critici van hervorming van het financiële bestel verwijzen vaak naar onvergelykbare situaties (ontwikkelingslanden) of naar de Duitse hyperinflatie van 1923. Daarmee willen ze aantonen dat het verkeerd afloopt als de overheid in plaats van private banken het geld scheidt. Het probleem van deze hyperinflatie blijkt echter juist de, door de geallieerden afgedwongen privatisering te zijn geweest. Bovendien zijn het in de meer recente geschiedenis de private banken geweest die veel te veel geld hebben gecreëerd (700 miljard €) met bijbehorende inflatie (factor 10). Net als de onafhankelijke (3^e) rechterlijke macht kan er een onafhankelijke (4^e) financiële macht worden opgericht, die volgens van te voren vastgestelde wettelijke regels de 'juiste' hoeveelheid geld scheidt. De bestemming van dat geld (infrastructuur etc. en/of belastingverlaging) is aan de parlementaire democratie.

5 Principiële overwegingen

Zoals al aangegeven is er een principiële motief voor het onderbrengen van het alleenrecht op geldschepping bij de overheid. Aristoteles (350 BC) heeft er al op gewezen dat geld een sociaal construct is, een maatschappelijke afspraak. Het geld zou daarom door de staat gecreëerd en in omloop moeten worden gebracht. Veel economen, filosofen en regeringsleiders hebben de visie van Aristoteles overgenomen, waaronder John Locke, Benjamin Franklin, Thomas Paine, George Berkeley, Charles de Montesquieu, David Ricardo en ondermeer de Amerikaanse presidenten Abraham Lincoln, Thomas Jefferson en Andrew Jackson. Zij allen waren van mening dat het recht op geldschepping principiële aan de gemeenschap, dus aan de staat, toebehoort. Een citaat van Lincoln is in deze veelzeggend:

'The privilege of creating and issuing money is not only the supreme prerogative of the Government, but it is the Government's greatest creative opportunity. The taxpayers will be saved immense sums of interest, discounts and exchanges. The people can and will be furnished with a currency as safe as their own government. Money will cease to be the master and become the servant of humanity. Democracy will rise superior to the money power.'